

บทที่ 3

บทบาทและหน้าที่ของตำรวจ

ก่อนอื่นคงจะต้องทำความเข้าใจในความหมายของ คำว่า "บทบาท (role)" กันเสียก่อน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วอาจจะพิจารณาความหมายได้ 2 นัย คือ¹

1. พิจารณาในด้านโครงสร้างสังคม (social structure) บทบาทหมายถึงตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติ และกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น
2. พิจารณาในด้านการแสดงบทบาทหรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) บทบาทหมายถึงผล เนื่องจากมีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณืแห่งการปฏิสัมพันธ์นั้น

ตามนัยแรกนั้น บทบาทเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมซึ่งถูกทำให้แตกต่างกัน โดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขามีสรรพคุณ บทบาทแสดงให้เห็นถึงการวิภาคกิจกรรมต่างๆ และลักษณะซึ่ง เป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกสังคม ตามนัยหลัง บทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนอย่างไร

เมื่อพิจารณารวมกันทั้งสองนัยแล้ว บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณื ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติทางสังคม และซึ่งคุณสมบัติและการกระทำอันแตกต่างกันของ เขามีต่อสังคมกลายเป็นบรรพัตฐานของสังคม ดังนั้นสังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของ "บทบาทที่ควรจะเป็น" เอาไว้ เมื่อสถานภาพ (status) เป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้ว บทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหว (dynamic) ของสถานภาพ คือการใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผล นั่นคือ สถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร เช่น เป็นเด็ก หรือ เป็นนายแพทย์ บทบาทก็จะแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นถูกคาดหวังให้ทำอะไรบ้าง เช่น เมื่อเป็นเด็กก็อ่อนแอ เกินไปที่จะทำงานได้ หรือ เมื่อเป็นนายแพทย์ก็ควรจะสนใจใน เรื่องคนไข้ สถานภาพและบทบาทจึงเป็น

---

¹ โทบูลย์ ช่างเรียน, "บทบาท," สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา (2515): 32.

สิ่งที่แยกจากกันไม่ออก เสมือนหนึ่ง เป็นคนละด้านของ เหรียญ

บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ครองอยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ และลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ รวมทั้งสภาพทางกายและจิตใจของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้น อาจสรุปสาระสำคัญของบทบาทได้ ดังนี้²

1. บทบาทมีประจำอยู่ในทุกสถานภาพของสังคม
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ต้องมีการกลมกลืน (socialization)
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น ไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะ เหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริง ๆ นั้น เป็นผลของปฏิกิริยาแห่งบุคคลิกภาพของบุคคลอื่นที่มาร่วมในพฤติกรรม และ เครื่องกระตุ้นต่างๆ ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการแสดงบทบาท

บทบาทของตำรวจกับความรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อหันมาพิจารณาบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในฐานะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement agency) เกี่ยวเนื่องกับการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีความเป็นอยู่มีกคึกแตกต่างกันไปตามสถานภาพ การประกอบอาชีพในวิถีชีวิตประจำวัน หรือมีผลประโยชน์ขัดแย้งกันเป็นธรรมดาปกติวิสัย นับ เป็นภารกิจปฏิบัติที่ต่อเนื่องเหนียวยากครากตราตลอดเวลา และไม่อาจจะละจุดหยุดลงได้แม้แต่ระยะเวลายันสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในปัจจุบัน เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจได้ เฉียบ

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

กับปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้อง ที่สลับซับซ้อนยุ่งยากยิ่งขึ้น เป็นทวีคูณ³

บทบาทของตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน และการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมให้สังคมอยู่ด้วยความผาสุก ปลอดภัย มีปัญหาที่จะต้องพิจารณา ศึกษาวิเคราะห์มากมายหลายประการ แต่ในที่นี้จะขอนำมาวิเคราะห์ศึกษา อย่าง เป็นลำดับขั้นตอน เท่าที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในการศึกษาถึงรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับในขั้นตอนต่อไป

อำนาจหน้าที่ของตำรวจ

ตำรวจเป็นส่วนหนึ่งของระบบควบคุมสังคม (social control system) ซึ่งระบบ ควบคุมทางสังคมนี้จะสามารถแยกได้ เป็นส่วนที่เป็นแบบพิธีการ (formal) และที่ไม่เป็นแบบพิธีการ (informal)⁴

ที่ไม่เป็นแบบพิธีการ มักหมายถึงการควบคุมสังคม โดยการใช้วัฒนธรรม จารีตประเพณี ต่างๆ อันเป็นการยึดถือปฏิบัติกันมา เป็น เครื่องมือทำให้ประชาชนยึดถือปฏิบัติอยู่ในขอบข่ายต่างๆ ทั้งนี้เมื่อคนส่วนใหญ่นับถือปฏิบัติตามสิ่งต่างๆ ข้างต้น ความปกติสุข ความเรียบร้อยก็จะบังเกิดขึ้น เพราะ ทุกคนย่อมรู้สึกสภาพ สถานะและความสัมพันธ์ต่อกัน โดยสรุปคือ ต่างคนต่างก็จะรู้ฐานะหรือบทบาทของ ตนเอง

นอกจากการควบคุมด้วยวิธีไม่มีแบบพิธีแล้ว ยังมีอีกส่วนหนึ่งคือ การควบคุมโดยรูปแบบ เช่น การใช้ตัวบทกฎหมายระเบียบวิธีที่ได้รับการตราขึ้น การใช้สถาบันของสังคมต่างๆ ฯลฯ ซึ่งวิธีนี้ จะเห็นได้ชัดว่าบุคคลใดกระทำความผิดต่อระบบควบคุมนี้ ก็จะได้รับ การลงโทษ เช่น การจับกุมคุมขังต่างๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจ และกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ การพิมพ์, 2525), หน้า 76.

⁴สมเกียรติ ชัยวิชญ์, "การบริหารงานตำรวจ: จุดบอดที่ตำรวจไม่กล้าให้ความ สนใจ," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 18 (เมษายน 2521): 323.

ในส่วนที่มีรูปแบบนี้เอง ที่จะ เป็นบทบาทของตำรวจได้อย่างเด่นชัด คือ ตำรวจจะเป็น ส่วนและ เครื่องมือสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย (enforce) เพื่อให้ระบบการควบคุมทางสังคม เกิดความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น

ผู้ใช้ตำรวจในการทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ มิใช่เฉพาะแต่รัฐบาล เท่านั้น แต่หมายรวมถึง ทุกส่วนของสังคม ประชาชนก็ เป็นส่วนสำคัญที่ใช้ตำรวจได้ เมื่อประชาชนหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง เห็นว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ควรจะเป็น หรือไม่ เป็นไปตามที่ เห็นควรก็สามารถ เรียกร้องให้ตำรวจกระทำการเพื่อ ให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ขึ้น

การ เรียกร้องให้ตำรวจทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์จากหลายๆ ฝ่ายในสังคม ย่อมหมายถึง การ เรียกร้องที่ขัดกัน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่ตำรวจจะสามารถ เสนอสนองให้ เป็นที่พอใจได้กับทุกๆ ฝ่าย ตำรวจก็มักจะสนองตามความต้องการของฝ่ายที่มีขีดความสามารถในการ เรียกร้องสูงกว่า ซึ่งโดย ปกติก็มักจะเป็นฝ่ายชนชั้นปกครองหรือรัฐบาล แต่ก็ไม่ได้ เป็นข้อจำกัดที่แน่นอน เสมอไป

สภาพการ เรียกร้องจากหลายฝ่ายและความสามารถจำกัดในการตอบสนอง จึงหมายถึง การใช้ดุลยพินิจ หรือพิจารณาพิจารณาในการตอบสนอง ประกอบกับความเป็นจริงที่ว่า แม้จะได้มีตัว บทกฎหมายไว้ชัดเจนแล้วก็ตาม แต่กฎหมายก็มีมากมายหลายบท และกฎหมายก็มักจะตราไว้ใน ลักษณะทั่วไป ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการ เอาไปตีความใช้กับแต่ละสถานการณ์ ฉะนั้นตำรวจจึง เป็นผู้ที่มีบทบาทในการ "เลือก" ใช้กฎหมายหรือ เลือกจับกุมผู้กระทำผิด⁵

บทบาทและหน้าที่ของตำรวจแบบจารีตประเพณี

บทบาทและหน้าที่แบบจารีตนิยมของตำรวจโดยทั่วไป

การปฏิบัติหน้าที่แบบจารีตนิยมของตำรวจส่วนใหญ่ได้แก่การพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชน และการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ประกอบด้วยหน้าที่สำคัญ 2 ส่วนคือ⁶

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 324.

⁶ ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจ และกระบวนการยุติธรรม, หน้า 78.

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในฐานะเป็นผู้รักษากฎหมาย (law enforcement) และการปราบปรามอาชญากรรม (crime suppression) โดยมีกระบวนการปฏิบัติงานประเด็นสำคัญ ปรากฏตามแนวความคิด เป็นของนักบริหารและนักวิชาการตำรวจโดยสรุปได้ดังนี้

V.A. Leonard⁷ ได้อธิบายถึงหน้าที่แบบจารีตประเพณีของตำรวจมี 5 ประการ คือ

1. การรักษาความปลอดภัยของชีวิต และทรัพย์สิน
2. การรักษาความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของสังคม
3. การป้องกันอาชญากรรม และควบคุมแหล่งเสื่อมโทรม
4. การควบคุมการจราจร
5. การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนข้อบังคับของตำรวจ

O.W. Wilson⁸ อดีตนายตำรวจของชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ และอดีตศาสตราจารย์วิชาการบริหารงานตำรวจ แห่งมหาวิทยาลัย เบิร์ค เลย์ แคลิฟอร์เนีย ได้แบ่งแยกลักษณะของบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตำรวจไว้ดังนี้คือ

1. ปกป้องคุ้มครองสันติภาพของทาง มิให้บุคคลซึ่งมีอำนาจ หรือพฤติกรรม เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ก่ออาชญากรรม ทำนองป้องกันการกระทำผิดล่วงหน้า หรือ เป็นการป้องกันมิให้ความผิดเกิดขึ้นโดยหมายตาไว้ก่อน
2. ปราบปรามอาชญากรรม
3. จับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายของบ้านเมือง และการรวบรวมประจักษ์พยานหลักฐาน เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดี
4. ค้นหาทรัพย์สินที่สูญหาย

---

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 78.

⁸O.W. Wilson, Police administration 2nd ed. (New York: McGraw-Hill Book, 1963), p. 18.

5. ส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีและถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

John P. Kenney⁹ ผู้เชี่ยวชาญกิจการตำรวจอีกผู้หนึ่งได้กล่าวเน้นย้ำว่า วัตถุประสงค์สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ประกอบด้วย การคุ้มครองชีวิตทรัพย์สินประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และการจัดสรรบริการสาธารณะที่จำเป็นอื่น ๆ การกิจดังกล่าวนี้สามารถสรุป เป็นบทบาทและหน้าที่พื้นฐานที่สำคัญของตำรวจตามความรับผิดชอบได้ ดังนี้

1. รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม
2. ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมสงบ มีเสถียรภาพและความมั่นคง
4. ให้การบริการและชักนำให้บุคคลที่ประพฤติผิดได้กลับตัวเป็นคนดี

J. Edgar Hoover¹⁰ อดีตผู้อำนวยการสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (The Federal Bureau of Investigation, F.B.I.) เห็นว่าบทบาทและหน้าที่สำคัญของตำรวจ คือ

1. คุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
2. รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม
3. ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
4. สอบสวนสอบสวนและจับกุมผู้กระทำผิดหรือละเมิดกฎหมายของบ้านเมือง
5. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด
6. คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

⁹John P. Kenny, Police administration (Spring field Bellinais: Charles C. Thomas, 1975), p. 32.

¹⁰J. Edgar Hoover, Should you go into law enforcement? (New York: New York Life Insurance, 1961), p. 7.

Edward A.Thibault¹¹ กับคณะ มีความเห็นว่าบทบาทและหน้าที่ตามจารีตประเพณีของตำรวจโดยทั่วไปแล้วส่วนมากมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ให้การปกป้องและคุ้มครองในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
2. รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม
3. ป้องกันอาชญากรรม
4. สืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิด

บทบาทและหน้าที่แบบจารีตนิยมของตำรวจไทย

ภารกิจแบบจารีตนิยมของตำรวจไทย ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจในนานาอารยประเทศ ดังกล่าวมาแล้ว จะแตกต่างกันไปบ้างก็โดยลักษณะความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความเจริญของบ้านเมือง และหลักการเหตุผลประกาศใช้กฎหมายที่แตกต่างกันออกไปตามกาลสมัย นักวิชาการของไทยได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของตำรวจไว้พอสรุปได้ดังนี้คือ

ประเสริฐ เมฆมณี ได้รวบรวมและกล่าวถึงแนวทางพัฒนาการใช้อำนาจหรือบทบาทและหน้าที่ของตำรวจไทยสรุปโดยสังเขปไว้ ดังนี้¹²

1. กฎหมายโปลิศ 53 ชื่อ ว่าด้วยการรักษาหน้าที่ของตำรวจในพระนครและนอกพระนคร จุลศักราช 1237 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สาระสำคัญของกฎหมายโปลิศฉบับนี้ ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ประพฤติดนตามกฎหมาย ข้อบังคับด้วยความยุติธรรม และมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ระวังรักษาป้องกัน มิให้ผู้ใดกระทำการล่วงละเมิดกฎหมายบ้านเมือง หรือก่อความสงบสุขของผู้อื่น เช่น การให้อำนาจเจ้าหน้าที่

¹¹Edward A.Thibault, Lawrence M.Lynch and R.Bruch McBride, Proactive police management (Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1985), p. 51.

¹²ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจ และกระบวนการยุติธรรม, หน้า 80-84.

ตำรวจควบคุมตัวบุคคล ผู้เสพยาผิดเมามาจ เป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้จนกว่าจะสร้างเมา การควบคุม
มิให้ปล่อยสัตว์ร้ายสัตว์พาหนะไปในที่ถนนหลวง การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจควบคุม
การปลูกสร้างโรงเรือน การจรรยา การสืบเพลิง และ ฯลฯ รวมทั้งการดำเนินการพิจารณา
คำร้องทุกข์กล่าวโทษแก่ตำรวจด้วยความเที่ยงธรรม เป็นต้น

2. กฎหมายโปลิศรักษาหัวเมืองฝ่ายเหนือ จุลศักราช 1237 บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่
ตำรวจในการป้องกันลูกค้ำต่างๆ สักลอบนำฝิ่นและสิ่งของต้องห้ามเข้ามา สักลอบซื้อขายในเขตแดน
บ้านเมือง ทำให้ภาษีผลประโยชน์แผ่นดินเสียหาย และมีหน้าที่แจ้งเหตุที่เป็นเสียหายแผ่นดิน

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ราชการซึ่งเกี่ยวข้องกับอยู่ในระหว่างกระทรวงนครบาล
และกระทรวงยุติธรรม ร.ศ.116 กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมกองตระเวน ให้มีหน้าที่สืบสวนพยาน
และสรรพสิ่งอื่น ๆ ประกอบเหตุการณ์ที่กล่าวหาว่ามีผู้กระทำความผิด ความสงบเรียบร้อยของอาณา-
ประชาราษฎร์ทั้งปวง เพื่อระวังเหตุการณ์เหล่านั้น และให้คอยห้ามปรามมิให้ผู้ใด กระทำการล่วง
พระราชบัญญัติอันมีโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย และกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจก่อให้เกิด
ผลร้ายหรือ เป็นอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สินบุคคลของคนใดคนหนึ่ง หรือคนทั้งหลายทั่วไป
กับให้ทำการสืบสวนจับกุมผู้ที่กระทำการล่วงละเมิดพระราชอาญาและจับกุมบุคคลตามหมายจับ

4. แจ้งความกระทรวงมหาดไทย ร.ศ.116 กล่าวโดยสังเขป ชี้แจงว่าให้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดกรมตำรวจภูธรมีหน้าที่ป้องกันพระราชอาญาจักร เพื่อปราบปรามจลาจล
หรือศัตรูภายนอกที่เกิดขึ้นโดยกองทหารขึ้นไปในทันที เพื่อเป็นกำลังรักษาหัวเมือง แต่ให้มีหน้าที่ทำการ
อย่างพลตระเวนหัวเมืองด้วย

5. อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2478 ซึ่งมีผลบังคับ
ใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 นับได้ว่าเป็นกฎหมายที่สำคัญฉบับหนึ่ง ที่ได้บัญญัติถึงอำนาจ
หน้าที่ของตำรวจไว้หลายประการ คือ

- 1) ในฐานะที่ตำรวจเป็น เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ย่อมมี
อำนาจสืบสวนได้ทั่วราชอาณาจักร¹³

¹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477 มาตรา 17.

- 2) ในฐานะที่ตำรวจ เป็นพนักงานสอบสวน ย่อมมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญา ได้ภายในเขตอำนาจของตน ตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครอง ของหน่วยราชการในกรมตำรวจ
- 3) มีอำนาจจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิดในคดีอาญา
- 4) มีอำนาจควบคุมบุคคลผู้กระทำความผิดที่ถูกจับไว้ตามกำหนดเวลา ที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 5) มีอำนาจตรวจค้น เคหสถานที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคล อันเป็นที่รื้อฐาน ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้

7. อำนาจหน้าที่ของตำรวจ เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ในกรณีการกระทำผิดที่ฝ่าฝืน ข้อห้ามทางกฎหมาย อำนาจหน้าที่ของตำรวจในประการนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ และสังคม จึงจำเป็นต้องประกาศใช้กฎหมายครอบคลุมการกระทำผิดในลักษณะใหม่ ๆ ไว้ในพระราชบัญญัติ หรือข้อบังคับปลีกย่อยอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหวังประสิทธิภาพการป้องกัน และคุ้มครอง สังคมให้อยู่ด้วยความผาสุก เช่น การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับการจราจร ยาเสพติดให้โทษ คนต่างด้าว คนเข้าเมือง สุรา การพนัน อาวุธปืนฯ การค้าประเวณี การพิมพ์ ฯลฯ เป็นต้น

8. หน้าที่ของตำรวจตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจ รับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ ซึ่งออกประกาศโดยอาศัย อำนาจตามความในพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย ได้ กำหนดหน่วยงาน เขตอำนาจการรับผิดชอบ หรือเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจ ไว้เป็นการเฉพาะหน่วยงานของแต่ละหน่วยเป็นสัดส่วน ออกเป็น เขตท้องที่ความรับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งประสิทธิผลในการรักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยของประชาชน และประสานงาน ปฏิบัติของตำรวจโดยตรงด้วย

9. หน้าที่อันถือ เป็นหลักการสำคัญของตำรวจ โดยปกติในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่ง ได้แก่การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยผาสุกของประชาชน ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดไว้ มีดังนี้คือ

1) ตำรวจได้รับมอบหมาย ให้มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามบทกฎหมายอื่นๆ อันเกี่ยวกับความผิด ในกรณีคดีอาญา ในเขตพื้นที่ที่กำหนดไว้ให้แล้ว ให้ปฏิบัติงานตามอำนาจ และหน้าที่ของตนโดยเคร่งครัด

2) ตำรวจโดยทั่วไป แม้ตามปกติจะไม่มี เขตอำนาจหรือ เขตพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ในการระงับปราบปรามผู้กระทำความผิดคดีอาญาโดยตรงก็ตาม หากมีเหตุเกิดขึ้นซึ่งอยู่ในลักษณะที่ จะต้องรับระงับปราบปราม ก็ต้องปฏิบัติตามความจำเป็นแก่กรณี เช่น รับระงับหรือป้องกันมิให้เหตุ นั้นลุกลามร้ายแรงขึ้น หรือมีเหตุเกิดขึ้นซึ่งหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามตัวผู้กระทำความผิด เพื่อจับกุมโดย กระชั้นชิด เป็นต้น ตำรวจทุกคนต้องรับดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ตามอำนาจและหน้าที่โดยทันที จะละเว้นเสียมิได้

10. หน้าที่ของตำรวจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมายความว่า การปฏิบัติ หน้าที่ของตำรวจในฐานะ เป็นประชาชนชาวไทย จำเป็นต้องสอดคล้องกับหลัก เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งได้มีการประกาศใช้รับรองอยู่ นอกจากนั้น ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องช่วยเหลือ เจ้าพนักงานบังคับคดีในการบังคับคดีแพ่ง ให้ความร่วมมือ เป็นพยานแก่ เจ้าพนักงานศาลในการวางหมาย และในการปิดหมาย รวมทั้งไป เป็น พยานศาลตามหมายเรียก รับคำคู่ความหรือ เอกสารไว้แทนคู่ความในท้องที่ และจัดดำเนินการตาม หมายศาล เป็นต้น

ส่วนอำนาจและหน้าที่ในประการอื่นๆ ของตำรวจ ให้เป็นไปตามกฎหมาย และระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้นๆ เป็นกรณีๆ ไป เช่น ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี เป็นต้น

ปุระชัย เบี่ยมสมบูรณ์ นักวิชาการตำรวจและอธิการบดีสถาบันพัฒนาพัฒนบริหารศาสตร์ ได้กล่าวโดยสรุปว่า ภารกิจของตำรวจไทย โดยเฉพาะในชุมชนเมืองนั้น ยังขาดการศึกษาวิจัยทาง วิชาการอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อหันมาพิจารณาจากหลักฐานเอกสาร เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาและระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เป็นต้น ก็ปรากฏว่าเป้าประสงค์ขององค์การตำรวจ ถูกกำหนดไว้อย่างกว้างๆ รวมทั้งปราศจากการจัดลำดับความสำคัญ กล่าวคือ ระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดี เล่ม 1 ภาค 1 ซึ่งเปรียบเสมือนคู่มือการปฏิบัติงานของตำรวจเล่มหนึ่ง ได้ระบุเป้าหมาย

และหน้าที่ของกรมตำรวจไว้ดังนี้¹⁴

- รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน
- รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางอาญา
- บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน
- ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ

จาก เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ครอบคลุมกว้างขวาง เกินไปทำให้ตำรวจมีบทบาทในหลายฐานะได้แก่

1. ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. ในฐานะผู้รักษากฎหมาย มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. ในฐานะข้าราชการกึ่งพลเรือน และกึ่งทหาร ต้องปฏิบัติตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างทหารและพลเรือน
4. ในฐานะพนักงานฝ่ายปกครอง มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน
5. ในฐานะตำรวจสนาม มีหน้าที่ป้องกันและต่อสู้ข้าศึกศัตรูจากภายนอกประเทศ ในลักษณะโดยฉับพลัน และการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ

สำหรับในแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2530-2534) ได้กำหนดภารกิจและอำนาจหน้าที่ของตำรวจไว้รวม 6 ประการ คือ¹⁵

1. รักษาความสงบเรียบร้อยภายในราชอาณาจักร เฉพาะที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานอื่น
2. ป้องกันปราบปรามการกระทำผิดอาญาที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานอื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530), หน้า 25-26.

¹⁵กองวิชาการ กรมตำรวจ, รายงานประจำปี 2535 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมตำรวจ, 2536), หน้า 17.

3. สืบสวนและสอบสวนการกระทำผิดอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น และดำเนินการกับผู้กระทำผิดตามกฎหมาย
4. ร่วมมือช่วยเหลือหน่วยราชการอื่นในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดอาญาและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ
5. นำผิดทุกข์บ้างรุนแรง ช่วยเหลือป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอันเกิดจากทุกข์ภัยต่างๆ และให้บริการประชาชนที่ไม่ขัดต่อหน้าที่หรือไม่เสียหายต่อกรมตำรวจ
6. ส่งเสริมการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน

บทบาทและหน้าที่ของตำรวจในระบอบประชาธิปไตย

ลักษณะพิเศษของภารกิจตำรวจในระบอบประชาธิปไตย

การปฏิบัติหน้าที่ภารกิจของตำรวจในระบอบประชาธิปไตย มีขอบเขตความรับผิดชอบอย่างกว้างขวาง และเกี่ยวข้องกับอยู่กับเรื่องราว เหตุการณ์ชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างใกล้ชิด นับเป็นกิจการที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนไปตามภาวะความเปลี่ยนแปลงของสังคม ชั่วเมืองยิ่งเจริญมากขึ้นเพียงใด ความยุ่งยากของภารกิจตำรวจก็จะยิ่งเพิ่มทวีขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในฐานะผู้รักษากฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและประเทศชาติ ได้ประสบปัญหาอุปสรรคขัดข้อง อันเนื่องมาจากการปรับปรุงกลไกการบริหารงานของตำรวจ ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และปัจจัยอิทธิพลของภาวะแวดล้อมภายนอก การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงหลักดุลยภาพระหว่างสิทธิส่วนบุคคล กับหลักการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใต้กรอบข้อบังคับของสังคม และหลักกฎหมายของบ้านเมือง ในฐานะที่ตำรวจเป็นเพียงสื่อกลางอำนวยความสะดวกช่วยเหลือแก้อุปสรรคให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพโดยถูกต้อง ภายใต้หลักความยุติธรรม เสมอภาคแห่งกฎหมาย (justice under law) ประกอบควบคู่กันไปด้วย

ตำรวจต้องมึนบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ต้องยอมรับว่าขณะนี้ประชาชนจะตื่นตัวในทาง เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจก็ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการใช้สิทธิ และหน้าที่ของประชาชนในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของคนทั่วไป คิดต่อด้วย ไม่ว่าในฐานะพยาน ผู้ต้องหา ผู้ถูกกล่าวหาหรือใครก็ตาม ตรงนี้สำคัญ ถ้าเรายอมรับ พื้นฐานของประชาธิปไตย ปฏิบัติต่อประชาชนโดยยึดตัวบทกฎหมาย ไม่ย่อหย่อน ใช้วิธีการที่สุภาพ อ่อนโยน ให้เกียรติ แต่ไม่ลดละ เรื่องการยึดมั่นตัวบทกฎหมาย เป้าหมายไม่เปลี่ยนแปลงแต่ปรับ บทบาท...”

อาจกล่าวโดยสรุปถึงบทบาทของตำรวจในยุคประชาธิปไตยหรือตำรวจไทยในอนาคตนั้น จำเป็นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับการใช้สิทธิและหน้าที่ของประชาชนให้มากขึ้น โดยจะต้องคอยรับฟังอยู่ เสมอว่าประชาชนที่อยู่รอบข้างนั้นมีความคิดเห็นอย่างไร และต้องการ อะไรบ้างจากการปฏิบัติงานของตำรวจ¹⁷

บทบาทและหน้าที่ของตำรวจสายตรวจ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม การรักษากฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญา ดูแลประโยชน์ของสาธารณะ คุ้มครองสวัสดิภาพและบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่ถึง 1,568,737 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร 5 ล้านคนเศษ ตามทะเบียนราษฎร¹⁸ หรือเกือบ 10 ล้านคน เมื่อนับประชากรแฝงและประชาชนในเขตปริมณฑลที่เข้ามาทำงานและเข้า

¹⁷ไพรัช พงษ์เจริญ, ตำรวจไทยในอนาคต (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด, 2537), หน้า 40.

¹⁸กองบัญชาการตำรวจนครบาล, "เอกสารประกอบการอบรมโครงการตำรวจบ้าน," 2537 หน้า 16. (คัดสำเนา)

รับการศึกษาในกรุงเทพมหานครด้วย รวมทั้งยังมีหน้าที่ดูแลสถานที่สำคัญทั้งภาครัฐบาลและ เอกชน อีกเป็นจำนวนมาก

สำหรับภารกิจที่สำคัญของกองบัญชาการตำรวจนครบาลนั้น แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ¹⁹

1. ภารกิจปกติ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

- 1.1 การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและผู้กระทำความผิดกฎหมายใน เขตกรุงเทพมหานคร
- 1.2 อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการจราจรใน เขตกรุงเทพมหานคร
- 1.3 การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการสอบสวนคดีอาญา ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 1.4 การให้บริการประชาชน เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน

2. ภารกิจพิเศษ มีหน้าที่เกี่ยวกับ

- 2.1 การรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคง เกี่ยวกับการเดินขบวนประท้วง การก่อความไม่สงบใน เขตกรุงเทพมหานคร
- 2.2 ถวายความอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถ และ พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนบุคคลสำคัญต่างๆ
- 2.3 การรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยที่มิใช่ปัญหาอาชญากรรม โดยตรงใน เขตกรุงเทพมหานคร

ภารกิจของตำรวจสายตรวจ

ในส่วนของตำรวจสายตรวจนั้น กองบัญชาการตำรวจนครบาล ยังได้กำหนดภารกิจหน้าที่ ไว้ให้เห็นอย่างชัดเจนอีก ดังนี้คือ²⁰

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16-17.

²⁰ กองบัญชาการตำรวจนครบาล, "สมุดปกประจำตัวตำรวจสายตรวจ," 2537

1. ก่อนออกตรวจ

1.1 ให้นำพาร้อมที่ สน. หรือห้องปฏิบัติการสายตรวจก่อนเวลาที่จะต้องปฏิบัติงาน อย่างน้อย 5 นาที เพื่อรับทราบสถานภาพอาชญากรรม และภารกิจที่จะต้องปฏิบัติจากหัวหน้าสายตรวจ

1.2 เปิดและตรวจสอบอุปกรณ์ที่ต้องใช้ติดตัวไปในขณะออกตรวจ เช่น อาวุธปืน วิทยุสื่อสาร ไฟฉาย กุญแจมือ ยานพาหนะ ฯลฯ ตลอดจนตรวจความเรียบร้อยของเครื่องแบบ

1.3 รับเอกสารทุกประเภทที่จะต้องนำติดตัวขณะออกตรวจ เช่น แบบฟอร์มการเยี่ยมเยียนประชาชน แผนการตรวจ

2. ขณะออกตรวจ

2.1 ตรวจสอบตามแผนการตรวจที่ผู้บังคับบัญชากำหนดไว้

2.2 บันทึกการตรวจผ่านเส้นทางที่กำหนดไว้ที่จุดตรวจสอบ (ตู้เหลือง)

2.3 ตรวจสอบพื้นที่กับสายตรวจอื่นๆ

2.4 เยี่ยมเยียนประชาชน

2.5 ตั้งจุดตรวจค้นร่วมกับหัวหน้าสายตรวจ ตรวจค้นบุคคล ยานพาหนะที่ต้องสงสัย

2.6 หาข่าวอาชญากรรม รับคำร้องเรียน

2.7 ระวังเหตุ

2.8 จับกุมผู้กระทำความผิดคดีอาญาส่งพนักงานสอบสวน

2.9 บริการประชาชนในกรณีต่างๆ

2.10 ประจำจุดกักตัวสกัดจับ เมื่อได้รับคำสั่ง

2.11 การรักษาสถานที่เกิดเหตุ

2.12 ภารกิจพิเศษเฉพาะเรื่อง

3. หลังออกตรวจ

3.1 กลับมาพาร้อมที่ สน. หรือห้องปฏิบัติการสายตรวจเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา ปฏิบัติหน้าที่

3.2 จัดทำรายงานการตรวจส่งหัวหน้าสายตรวจ

3.3 ตรวจสอบและคืนอุปกรณ์ที่เบิกไปใช้ในขณะออกตรวจ เช่น อาวุธปืนของ ทางราชการ วิทยุสื่อสาร ยานพาหนะ ฯลฯ

3.4 รายงานปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ต่อหัวหน้าสายตรวจ

3.5 ตรวจสอบภารกิจต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติในช่วงเวลาต่อไปหรือภารกิจพิเศษ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เช่น การรับเสด็จ การระดมไปช่วย สน. ยื่น เป็นต้น

จริยธรรมตำรวจ

นอกจากบทบาทและหน้าที่หรือภารกิจของตำรวจซึ่งมีอยู่มากมายตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องยึดถือ หรือใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญก็คือ "จริยธรรมตำรวจ" เพื่อใช้เป็นเครื่องมือชี้แนะทางในการปฏิบัติหน้าที่ให้ไปสู่เป้าหมายของการ เป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่แท้จริง

จริยธรรม เป็น เรื่องของหลักแห่งความประพฤติในทางที่ดีที่ชอบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นหลักปฏิบัติที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องควร ในบางครั้งใช้แทนคำว่า "คุณธรรม" ซึ่งหมายถึงคุณงามความดี หรือแทนคำว่าศีลธรรมได้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จริยธรรม เป็น เรื่องของระบบความเชื่อ เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องดีงามของสังคม ซึ่งมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนตามบทบาทต่างๆ

จริยธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัตินั้น จะกล่าวถึงสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งที่ดีควรและไม่ควรไว้ด้วย เมื่อมีการปฏิบัติตามก็จะได้รับการยกย่องสรรเสริญ แต่ถ้ามีการละเมิดก็จะได้รับการตำหนิติเตียน หรือถูกลงโทษจากสังคม²¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹ ทินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทย: ภาวะของชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 280-281.

สำหรับคำว่า "จริยธรรมตำรวจ" นั้น ประกอบด้วยคำรวมกันมีความหมายรวมๆ กันว่า "ความประพฤติดี ความประพฤติชอบ หรือกิจการที่ต้องประพฤติตามแบบธรรม เนียมที่ดีของข้าราชการ ตำรวจหรือตามแบบฉบับที่ดีของผู้มีอาชีพ เป็นข้าราชการ"²²

ซึ่งจริยธรรมตำรวจนี้ มีลักษณะ เปรียบได้กับจรรยาแพทย์ หรือ มรรยาททนายความ วิชาชีพ เรื่องที่ เกี่ยวข้องกับการหรือการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางศาสนา แต่หมายความรวมถึงหลักการ สำคัญสำหรับอาชีพตำรวจและข้อปฏิบัติตามสำหรับอาชีพตำรวจ อันเป็น เครื่องมือช่วยให้ผู้มีอาชีพนี้ มีคุณธรรม มีวินัย มีมรรยาท ประพฤติคนเหมาะสมและปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เป็นที่นิยม เลื่อมใส ศรัทธาของประชาชนและ เป็นที่ เชื่อถือไว้วางใจของรัฐบาล และ เพื่อใช้ เป็นหลักการสำหรับยึดถือ และเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และรักษาความ มั่นคงให้แก่ประเทศชาติด้วยการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กรมตำรวจจึงได้กำหนดโครงสร้าง จริยธรรมตำรวจไว้ให้แน่นอน โดยแบ่ง เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างจริยธรรมตำรวจออกเป็น 5 ส่วน คือ²³

- ส่วนที่ 1 คุณธรรมตำรวจ แบ่งออกเป็น 4 ประการ
- ส่วนที่ 2 ค่านิยมของตำรวจ แบ่งออกเป็น 5 ประการ
- ส่วนที่ 3 อุดมคติของตำรวจ แบ่งออกเป็น 9 ประการ
- ส่วนที่ 4 หลักการสำคัญสำหรับอาชีพตำรวจ แบ่งออกเป็น 11 ประการ
- ส่วนที่ 5 ข้อปฏิบัติสำหรับอาชีพตำรวจ แบ่งออกเป็น 11 ประการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²²กรมตำรวจ, "คำสั่งที่ 1388/2525 เรื่อง การกำหนดโครงสร้างจริยธรรมตำรวจ และวิธีการเสริมสร้างจริยธรรมตำรวจ," 24 กันยายน 2525.

²³ประชัย เบียมสมบูรณ์, อุดมคติและจริยธรรมตำรวจ หลักการและประสบการณ์ (กรุงเทพมหานคร: สหายบลิ๊กและการพิมพ์, 2533), หน้า 28.

ส่วนที่ 1 คุณธรรมตำรวจ

ให้ข้าราชการตำรวจยึดถือและปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ดังนี้

- 1.1 การรักษาความลับ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งที่ เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม
- 1.2 การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริต ความดีนั้น
- 1.3 การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสุจริต ไม่ว่าจะด้วยประการใดๆ
- 1.4 การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเอง เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้าน เมือง

ส่วนที่ 2 ค่านิยมของตำรวจ

ให้ข้าราชการตำรวจยึดถือและปฏิบัติตามค่านิยมของตำรวจ 5 ประการ ตามที่รัฐบาล ประกาศไว้ดังนี้

- 2.1 หึงตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
- 2.2 ประหยัดและออม
- 2.3 มีระเบียบวินัยและ เคารพกฎหมาย
- 2.4 ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 2.5 มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ส่วนที่ 3 คุณมคฺติของตำรวจ

ให้ข้าราชการตำรวจยึดถือและปฏิบัติตามคุณมคฺติของตำรวจ 9 ประการตามที่กรมตำรวจ ได้ประกาศไว้แล้วดังนี้

- 3.1 เคารพ เื้อื่อ เพื่อต่อหน้าที
- 3.2 กรุณาปรานีต่อประชาชน
- 3.3 อดทนต่อความ เ้เจ็บใจ

- 3.4 ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก
- 3.5 ไม่มีกมมากในลาภผล
- 3.6 มุ่งบำเพ็ญคนให้ เป็นประโยชน์ต่อปวงชน
- 3.7 ดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม
- 3.8 กระทำการด้วยปัญญา
- 3.9 รักษาความไม่ประมาท เสมอชีวิต

ส่วนที่ 4 หลักการสำคัญสำหรับอาชีพตำรวจ

ข้าราชการตำรวจได้มีความรู้ความ เข้าใจในหลักการสำคัญสำหรับผู้มีอาชีพตำรวจ ได้ยึดถือเป็นเครื่องสั่งวรณไว้มิให้คิดผิด และการกระทำผิด รวม 11 ประการ ดังนี้

4.1 หลักการเกี่ยวกับสถาบันการปกครอง

ข้าราชการตำรวจต้องมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ต้องสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

ข้าราชการตำรวจต้องมีความ เป็นกลางในทางการเมือง ไม่เป็นผู้บริหารหรือกรรมการพรรคการเมืองใดๆ ไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการทำให้เสียความยุติธรรมในการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ข้าราชการตำรวจต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน

ข้าราชการตำรวจต้องเคารพให้เกียรติในสถาบันศาล ไม่ปฏิบัติภารกิจ อันเป็นการละเมิดอำนาจศาล

4.2 หลักการเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ

ข้าราชการตำรวจต้อง เป็นผู้ที่มีความรักและหวงแหนผืนแผ่นดินไทยต้องสนใจต่อข่าวสาร เหตุการณ์และความ เคลื่อนไหวที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ ต้องรายงาน เหตุการณ์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีหน้าที่รักษาความมั่นคงปกป้องคุ้มครองอธิปไตยของชาติ ให้ความร่วมมือกับทางทหาร ในการระงับปราบปรามภัยอันตรายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ

ในการที่จะให้บรรลุผลดังกล่าวข้างต้น ข้าราชการตำรวจต้องรักษาความลับของทางราชการ เป็นผู้เสียสละ อุทิศเวลา ทรัพย์สิน สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ชีวิตร่างกายให้แก่ทางราชการ และจะต้องหมั่นฝึกฝนหาความรู้ด้านการข่าว การรักษาความปลอดภัยและศิลปการต่อสู้เพื่อช่วยเหลือทหารในยามฉุกเฉินหรือในยามสงคราม

4.3 หลักการเกี่ยวกับประชาชน

ข้าราชการตำรวจต้องเคารพและรักษาลิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายอื่นโดยเคร่งครัด ต้องคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งการให้บริการในรูปแบบต่างๆ โดยไม่เลือกเหล่ากำเนิด ศาสนา ลัทธิ หรือฐานะ ให้ความสงเคราะห์ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือประชาชนในการประกอบอาชีพสุจริต

ข้าราชการตำรวจทุกคนต้องพึงระลึกเสมอว่า การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ ทั้งในด้านการรักษาความมั่นคง และการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม จะบรรลุผลสำเร็จได้ดี ต้องได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากประชาชน จึงต้องปฏิบัติต่อประชาชน เยี่ยงมิตรและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน

4.4 หลักการเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรม

ข้าราชการตำรวจได้ถูกกำหนด ให้มีหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน หาตัวผู้กระทำผิด และรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อที่จะพิสูจน์ หรือฟ้องร้องผู้กระทำผิด การดำเนินการดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งในขบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องปฏิบัติงานสัมพันธ์กับ ยัยการ ศาลและราชทัณฑ์ จึงต้องมีความรอบรู้งานระ เียบยแบบธรรม เนิยมการปฏิบัติเกี่ยวกับขบวนการยุติธรรมทุกสาขา สามารถประสานกับฝ่ายอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้นได้อย่างกลมกลืนแนบเนียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการสอบสวนและการพิจารณาคดีแก่ประชาชน ไม่ก่อให้เกิดการผิดพลาดในการพิจารณาลงโทษ หรือการใช้ตัวบทกฎหมายผิดพลาด หรือปล่อยให้มีการกลั่นแกล้งใส่ความ อันเป็นหลักการสำคัญในขบวนการยุติธรรม ที่จะไม่ให้มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น

4.5 หลักการเกี่ยวกับกฎหมาย

ข้าราชการตำรวจมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติในฐานะของผู้รักษากฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษทางอาญา เมื่อมีผู้ละเมิดกฎหมายจะต้อง เป็นผู้ดำเนินการขั้นต้นตั้งแต่การรับแจ้งความรับคำร้องทุกข์ การสืบสวน การจับกุม การค้น การตั้งข้อหา การสอบสวนคดี การให้ประกัน การ

ฝากขัง และการสั่งฟ้อง ไม่ฟ้องคดี

ข้าราชการตำรวจจะต้องปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎหมายระเบียบข้อบังคับของทางราชการ จะทำการเกินเหตุมิได้ หากทำเกินกว่าเหตุหรือตั้งข้อหาผิดจะต้องถูกกล่าวโทษหรือถูกฟ้องร้อง อันจะเป็นทางให้ขาดความเชื่อถือหรือถูกลงโทษทัณฑ์ ขาดความเจริญก้าวหน้าในราชการ

ฉะนั้น ข้าราชการตำรวจ จึงจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับว่า ความรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้โดยไม่ประมาท

4.6 หลักการเกี่ยวกับการบริหารงาน

ข้าราชการตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องการบริหารงาน และการพัฒนาอย่างกว้างๆ และอย่างละเอียด หลักการบริหารกว้างๆ ได้แก่ การรู้จักใช้คน วัสดุครุภัณฑ์ เครื่องมือสื่อสาร อาวุธยุทโธปกรณ์ เงินงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่และการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการจัดระบบขั้นตอนและวิธีการทำงานให้ตรงเป้าหมายของการบริหารงาน คือ มีความสะดวกรวดเร็ว ทันเวลา ถูกต้อง ยุติธรรมและเกิดความพอใจแก่ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะ เป็นการปฏิบัติหรือการบริการต่อข้าราชการตำรวจด้วยกัน หรือกับประชาชนทั่วไป ต้องจัดให้มีระบบสั่งการ ควบคุม ตรวจสอบที่แน่นอน

ในการบริหารงานบุคคลนั้น ต้องถือระบบคุณธรรม และความสามารถเป็นหลัก เพื่อส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพสูง

ในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน ต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหา ทำการวิเคราะห์ วางแผนการปฏิบัติและจัดให้มีการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขงานให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี และมีความนิยม เลื่อมใสศรัทธาระบบการบริหารงานและตัวข้าราชการตำรวจ เป็นอย่างดี

4.7 หลักการเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่

ข้าราชการตำรวจต้องคำนึงถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่กฎหมาย ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชากำหนดหรือมอบหมาย ต้องไม่ละเมิดขอบเขตอำนาจของตนเอง ต้องไม่กระทำการใดเกินขอบเขตอำนาจ ต้องไม่เป็นผู้ฝาดหรือปฏิบัติผิดกฎหมายเสียเอง ต้องไม่ข่มเหงรังแกประชาชน โดยใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ ถึงแม้ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้กระทำผิด ก็ให้ดำเนินการไปตามพยานหลักฐานและขั้นตอนของกฎหมาย

4.8 หลักการเกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้าราชการจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยความเต็มใจ โดยใช้ความรู้ความสามารถ ประสพการณ์อย่างเต็มที่ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตรงตามเป้าหมายของทางราชการ ต้องมีความอดทนขยันหมั่นเพียร ใช้ปฏิภาณไหวพริบความมานะพยายาม จนงานสำเร็จผล ไม่เกียจคร้าน ละทิ้งหน้าที่โดยยังไม่มีผู้อื่นรับผิดชอบงานต่อจากตน หรือทำงานอย่างเฉื่อยชา ทำให้งานเสียหาย ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธา

ข้าราชการตำรวจต้องพึงระลึกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้นไม่ว่าหน้าที่ใด เป็นสิ่งที่มีเกียรติและปณาคณูมิใช่ จึงจะต้องปฏิบัติให้สมกับ เกียรติที่ได้รับนั้น

4.9 หลักการสร้างศักดิ์ศรีเกียรติยศและปลูกศรัทธาจากประชาชน

ข้าราชการตำรวจที่มีเจตนาอย่างแรงกล้า ที่จะสร้างศักดิ์ศรีเกียรติยศและปลูกศรัทธาจากประชาชนให้เกิดขึ้น จะต้อง เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยทางมิชอบอันก่อให้เกิดความไม่ เป็นธรรมขึ้นในสังคม ต้อง เป็นผู้ที่กล้าหาญ เสียสละ มีความรู้ และขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่และการให้บริการแก่ประชาชน ให้กระทำโดยเท่าเทียม เสมอหน้ากันด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่เบียดเบียน ตูหมิ่นเหยียดหยามประชาชน วางตัวเป็นกลางในการสืบสวนสอบสวน ไม่ลำเอียง มีอคติต่อฝ่ายใดจนเสียความเป็นธรรม ให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ตามฐานะานุรูป โดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ มุ่งกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมากที่สุด เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ข้าราชการตำรวจก็จะต้องมีศักดิ์ศรี เกียรติยศและได้รับความนิยม เลื่อมใสจากประชาชนขยายวงกว้างออกไปอย่างหาที่สุดมิได้

4.10 หลักการเสริมสร้างความสามัคคีของข้าราชการตำรวจ

กรมตำรวจเป็นหน่วยงานใหญ่ มีกำลังพลมาก มีงานหลายลักษณะให้ปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ในสาขาต่างๆ มาปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการของประชาชนและประเทศชาติ การที่นำบุคคลซึ่งมีความรู้ต่างสาขากันมาปฏิบัติงาน ย่อมมีความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม ปทัศฐาน ความคิดตลอดจนนิสัยใจคอที่แตกต่างกันออกไป เมื่อมาปฏิบัติงานร่วมกันก็อาจเกิดความขัดแย้งในทางความคิดหรือการปฏิบัติ บางคนเข้ามาเป็นข้าราชการตำรวจ มีเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป หากไม่มีเครื่องมือต่างๆ ที่จะช่วยละลายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้

ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ไปในแนวทางเดียวกันแล้ว ความสามัคคีกลมเกลียวก็จะไม่บังเกิดขึ้น จะมีความอิจฉาริษยาชิงดีชิงเด่นกัน ใสร้ายป้ายสีกัน มาตราการต่างๆ ที่เกี่ยวกับวินัย ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่มีอยู่ไม่ละ เขี่ยค่อนพอนที่จะละลายพฤติกรรมในทางความขัดแย้งได้โดยง่าย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะนำเอาศิลปการปกครองคนมาใช้ รวมทั้ง เร่งเสริมสร้างจริยธรรม ให้เกิดขึ้นในจิตใจ โดยการอบรมชี้แนะให้เห็นความถูกต้องตามท่านองคคองธรรมไปในทางเดียวกัน และชี้ข้อดีข้อเสียของการแตกความสามัคคี ซึ่งจะนำไปสู่ความเสื่อมเสียต่อกรมตำรวจ สังคม และ ประเทศชาติให้เด่นชัด

ข้าราชการตำรวจที่ดีจึงต้องช่วยกันสร้างสรรค์สามัคคีให้เกิดขึ้นทุกวิถีทาง เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาและข้าราชการตำรวจทุกคน จะต้องเลือกประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่จะก่อให้เกิด ความสามัคคีกลมเกลียวกัน หากข้าราชการตำรวจทุกคนทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยจะได้ทำความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ส่งความรักความเมตตาเอื้ออาทร ประสานประโยชน์และให้เอื้อภัยซึ่งกันและกันแล้ว คาดว่าความสามัคคีจะต้องเกิดขึ้น และแผ่ไพศาลขยายวงกว้างออกไปทั่วทั้งกรมตำรวจ อันจะก่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและภาพพจน์ที่ดีในสายตาประชาชน

4.11 หลักการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน

ข้าราชการตำรวจต้องปฏิบัติงานผูกพัน เกี่ยวข้องกับประชาชนและหน่วยงาน ราชการอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา บางครั้งก็เกิดความกระทบกระทั่งไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ข่าวสารต่างๆ ถูกบิดเบือนให้เข้าใจผิด ทั้งโดยไม่เจตนาและโดยเจตนา เพราะมีประโยชน์แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง ทำให้ประชาชนและข้าราชการฝ่ายอื่นๆ มองข้าราชการตำรวจไปในทางไม่ดีไม่งาม ทั้งเรื่องที่เป็นจริงและไม่เป็นจริง การปล่อยให้ภาพพจน์ของข้าราชการตำรวจ เป็นไปในลักษณะเดิม โดยมิได้มีการแก้ไข ยอมรับความเสื่อมเสียมาสู่วงการตำรวจทั้งด้านการประสานงาน ด้านชื่อเสียงเกียรติยศและศักดิ์ศรี จึงเป็นหน้าที่ของข้าราชการตำรวจทุกคนที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ดี เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ในการทำความเข้าใจและความรู้สึกที่ดี ต่อประชาชนและสื่อมวลชน ข้าราชการตำรวจทุกคนต้อง เรียนรู้ เรื่องการประชาสัมพันธ์และ เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี การเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดีต้องมีบุษยสัมพันธ์ดี มีปฏิภาณไหวพริบ ใช้กิริยาวาจานุ่มนวลไพเราะ ให้เกียรติยกย่องผู้อื่น ชอบให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้อื่นอยู่เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะเกิดการประสานงานที่ดี จะได้รับความร่วมมือร่วมใจตามมาอย่างแน่นอน

ส่วนที่ 5 ข้อปฏิบัติสำหรับอาชีพตำรวจ

ให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตามข้อปฏิบัติสำหรับผู้มีอาชีพตำรวจ เพื่อผลความสำเร็จที่สืบ การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

5.1 การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ

การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจไม่ว่าจะต่อผู้ใด จะต้องดำเนินไปโดยคำนึง ถึงการสร้างศรัทธาและความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่ประชาชน แก่ข้าราชการตำรวจทุกคน จะต้องปฏิบัติ ตนให้มีลักษณะสุภาพ อ่อนน้อมน้าเคารพยำเกรง ดังนั้นข้าราชการตำรวจจึงไม่อยู่ในฐานะที่ประชาชน จะดูถูกหรือ เกรงกลัว เพราะประชาชนทุกคนไม่มีหน้าที่จะต้องมากลัวตำรวจ ตำรวจยอมให้บริการ แก่ประชาชนทันที เมื่อเห็นสมควรหรือ เมื่อได้รับการร้องขอโดยชอบ จะต้องปฏิบัติงานโดยไม่มีอคติ และยึดหน้าที่ เป็นหลัก จะต้องช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรม พยายามบรรเทาสาธารณภัย ไม่ ปฏิเสธที่จะช่วยเหลือผู้ได้รับทุกข์ ช่วยให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในสิ่งที่จะ เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.2 การปฏิบัติ เมื่อ เข้าจับกุมหรือระงับการกระทำผิดกฎหมาย

การแสดงถึงการอุทิศจิตใจให้แก่หน้าที่และยืนยัน เจตนารมณ์ในการรักษากฎหมาย ให้ถึงที่สุดไม่ว่ากรณีใดๆ เมื่อมีความจำเป็นจะต้องใช้อาวุธและกำลัง จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตที่ เหมาะสม ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ขอบ เขตอำนาจ เหล่านี้จะต้องทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วนตลอด เวลา ว่ามีอำนาจเพียงใดและขอบ เขตจำกัดแค่ไหน การปฏิบัติจะต้องแสดงออกไปโดยใช้มาตรการการ รุนแรงน้อยที่สุดและเท่าที่จำเป็น เท่านั้น

5.3 การปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวน

ในฐานะข้าราชการตำรวจ เป็นผู้ให้ความยุติธรรมระหว่างผู้กล่าวหาและผู้ต้องหา ข้าราชการตำรวจต้องรักษาบทบาทของการไม่มีอคติต่อฝ่ายใด สนใจรับถ้อยแถลงการกล่าวอ้างและ หาพยานหลักฐานที่ทั้งสองฝ่ายจะนำมาแสดง อำนวยความสะดวกให้ทุกคนมีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ของตนเอง ไม่ปฏิบัติการทำงานเอะเย้ย ดูหมิ่นผู้ใด แม้จะ เป็นผู้กระทำผิดจริง พอใจที่จะใช้ มาตรการทางกฎหมาย เท่านั้น

ดังนั้น ข้าราชการตำรวจจะต้องหมั่นฝึกฝนตนเองให้มีจิตใจหนักแน่น ไม่ฟังความ ช่างเดียว ไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินใจโดยปราศจากข้อมูลและพยานหลักฐาน แต่ใช้วิจารณญาณอย่างดี

ที่สุด ประกอบการปฏิบัติหน้าที่

5.4 การรับของขวัญ รางวัล หรือสิทธิพิเศษ

ภารกิจตามหน้าที่ของข้าราชการตำรวจเป็นที่ยอมรับว่าหนักและยาก เป็นงานที่ต้องควบคุมตัวเอง ต้องทำหน้าที่มีเกียรติและเสียสละ จึงต้องระมัดระวังอย่าให้ตกอยู่ในฐานะที่ประชาชนคนไหนคนใด จะมาหวังสิทธิพิเศษจากข้าราชการตำรวจ เช่น การรับของขวัญ ของกำนัล หรือรับสิทธิพิเศษจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็นของมีค่าหรือสินน้ำใจเล็กๆ น้อยๆ เพราะการกระทำเหล่านี้ อาจจะถูกมองไปเป็นแง่มุมของคุณค่ากับ รักริครชอบพอกัน อันอาจจะชักนำไปปฏิบัติการณ์นอกหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่

5.5 การเป็นประจักษ์พยาน

ข้าราชการตำรวจทุกคนจะต้องคำนึงถึงการพิจารณาคดี และให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้บริสุทธิ์ จะต้องมีความแน่ใจกับพยานหลักฐานที่จะไปใช้ประกอบการพิจารณาโดยไม่มีอคติหรือมุ่งร้าย ดังนั้น ข้าราชการตำรวจจะต้องไม่คำนึงถึงบุคคลช่วยฐานะทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา สังคม เศรษฐกิจ หรือฐานะอื่นใด นอกจากความเป็นคนเท่าเทียมกัน เพื่อให้คำให้การของข้าราชการตำรวจ เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ข้าราชการตำรวจจะต้องยอม เสียสละ เวลาในการพัฒนาแนวความคิด ความชำนาญงาน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการให้การ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดี เพราะในบางครั้งมีแต่เพียงคำให้การของข้าราชการตำรวจ เท่านั้นที่จะใช้ เป็นประจักษ์พยาน

5.6 การปฏิบัติตนในฐานะผู้บังคับบัญชา

ข้าราชการตำรวจจะต้องเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาประพฤติน เป็นตัวอย่าง สามารถเป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความรับผิดชอบและไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีลักษณะผู้นำที่พร้อมที่จะนำผู้ใต้บังคับบัญชาฟันฝ่าอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดเวลา หมั่นอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ

5.7 การปฏิบัติตนในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา

ข้าราชการตำรวจจะต้องเคารพ เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา รักษาระเบียบวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ พร้อมทั้งจะอุทิศตนให้แกหน้าที่ราชการ โดยไม่หลีกเลี่ยงเกี่ยงงอน มีศรัทธาในหน้าที่และผู้บังคับบัญชา

5.8 การปฏิบัติคนในฐานะเพื่อนร่วมงาน

ข้าราชการตำรวจจะต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะ ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยยึดวัตถุประสงค์ส่วนรวมของหน่วยเป็นหลัก ไม่อิจฉาริษยาหรือสร้างปัญหา แต่ตรงกันข้ามพยายาม เสริมสร้างพัฒนางานทั้งในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและของหน่วยให้ดีขึ้น

5.9 การปฏิบัติคนของข้าราชการตำรวจ

ข้าราชการตำรวจจะต้องคำนึงเสมอว่า ประชาชนมองคนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อนอกเวลาราชการหากประพฤติตนไม่สมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เคารพกฎหมาย ย่อมส่งผลกระทบต่อกลับมาสู่หน้าที่การงาน ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมหรือหน่วยงานทั้งหมด ประชาชนต้องการจะเห็นว่าข้าราชการตำรวจประพฤติตนดี นำเอาเป็นตัวอย่างทั้งในและนอกหน้าที่ ประชาชนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดและวางตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ พยายามสร้างครอบครัวให้มีความสุขไม่หมกหมุ่นในอบายมุขทั้งหลาย เพื่อเป็นการรักษาเกียรติยศและขนบธรรมเนียมที่ดีไว้ ผู้ที่เชื่อและเคารพในเกียรติศึ้นย่อมไม่ทำอะไรที่เกิดการเสื่อมเสีย ในทางตรงข้าม ทุกคนจะต้องช่วยกันสร้างศรัทธาให้ เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั้งในด้านศีลธรรม ความเข้มแข็งอดทนและการอุทิศตนต่อการทำงาน

5.10 การเยี่ยมเยียนผู้ได้รับบาดเจ็บ

ข้าราชการตำรวจที่มีคุณธรรมและเป็นนักประชาสัมพันธ์ ย่อมจะต้องพิจารณาเห็นว่า ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการเจ็บป่วยจิตใจย่อมไม่ปกติ ต้องการผู้ที่มาเยี่ยมเยียนและเอาใจใส่ ฉะนั้นไม่ว่าผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากผลในทางคดี ในฐานะผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือบาดเจ็บจากการเกิดอุบัติเหตุชนิดต่างๆ เช่น ถูกรถยนต์ชน ถูกไฟไหม้ หากข้าราชการตำรวจจะได้ใช้เวลาที่ว่างจากราชการสำคัญอื่นไปเยี่ยมเยียนและอาจมีสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ไปฝากก็จะทำให้เป็นที่ชื่นอกชื่นใจของผู้เจ็บป่วยและญาติมิตรของเขา เป็นทางให้ได้รับความร่วมมือในการสืบสวนสอบสวนคดี ในการป้องกันอาชญากรรม และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติ เพราะเป็นการดึงมวลชนมาเป็นฝ่ายรัฐบาล

5.11 การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านใกล้เคียง เยาวชนและเด็ก

ข้าราชการตำรวจพึงระลึกว่า ตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับข้าราชการตำรวจเป็นส่วนรวมและกรมตำรวจ ฉะนั้นหากได้เริ่มประพฤติปฏิบัติกับเพื่อนบ้าน

กำลังเคียงในระแวงหมู่บ้านที่อาศัยอยู่อย่างมีมนุษยสัมพันธ์ โดยใช้กิริยาวาจาไพเราะนุ่มนวล ช่วยเหลือ
 เยื้อ เพื่อ เมื่อ เขาได้รับความเดือดร้อนหรือมีธุระจำเป็น ก็ช่วยให้คำแนะนำ บอกวิธีการแก้ปัญหาหรือ
 ช่วยเป็นธุระจัดทำให้ ก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดี โดยเฉพาะการปฏิบัติที่เป็นมิตรกับเยาวชน
 และเด็ก จะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องของเขาเกิดความพอใจรักใคร่และให้ความร่วมมือกับข้าราชการ
 ตำรวจ เป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ข้าราชการตำรวจเป็นส่วนรวมและกรมตำรวจ

และนอกเหนือจากจริยธรรมตำรวจดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กรมตำรวจยังได้วางแนวทางการ
 การปฏิบัติให้กับข้าราชการตำรวจทุกคนถือปฏิบัติ โดยบัญญัติไว้เป็น คำสัจย์ปฎิญาณตน ของข้าราชการ
 ตำรวจทุกคนไว้อีกด้วย ดังนี้ คือ

"คำสัจย์ปฎิญาณตนของตำรวจ"

ข้าพเจ้า... จักจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ

ข้าพเจ้า... จักปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และยึดศีลธรรม เป็นหลักประจำใจ

ข้าพเจ้า... จักยึดมั่นอยู่ในวินัย และรักษาไว้ ซึ่งระเบียบแบบแผนของกรมตำรวจ

ข้าพเจ้า... จักเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และจักปกครอง ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยความ
 เทียงธรรม อย่างเคร่งครัด.

บทบาทและหน้าที่ของตำรวจกับการควบคุมฝูงชน

การควบคุมฝูงชนนับ เป็นการป้องกันอาชญากรรมประเภทหนึ่ง²⁴ และ เป็นภารกิจสำคัญ
 ประการหนึ่งของตำรวจ โดยเฉพาะในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชน
 มีสิทธิ เสรีภาพอย่างเต็มที่ การแสดงออกโดยการชุมนุม เรียกร้องสิทธิต่างๆ จึง เป็น เรื่องปกติและ
 เป็น เรื่องที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องบริการและดูแลให้อยู่ในความสงบ เรียบร้อยไม่กระทบกระ เทือน

²⁴กรมตำรวจ, คู่มือการปฏิบัติในการควบคุมฝูงชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 ประสานมิตร, 2536), หน้า 31.

ค่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลอื่นฯ การควบคุมฝูงชนจะกระทำได้ดีมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องมีความ เข้าใจใน เรื่องต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของตำรวจที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่ามีขอบ เขตและหน้าที่อย่างไรบ้าง และการควบคุมฝูงชนนั้นอยู่ในงานสวนใด
2. ทฤษฎีและแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้ เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการ ป้องกันอาชญากรรม ตลอดจนยุทธวิธีในแต่ละกลุ่มแนวคิด เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้
3. การบริหารงานตำรวจ เพื่อจะได้ทราบว่ามิโครงสร้างลักษณะการบริหารอย่างไร การบริหารการควบคุมฝูงชนจะเป็นไปในแนวทางใด
4. นโยบายของกรมตำรวจ เพื่อจะได้พิจารณาว่ากรมตำรวจและรัฐบาลมีนโยบายต่อ กลุ่มชนนี้อย่างไร เพื่อจะได้ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง
5. ลักษณะของตำรวจในรูปแบบต่างๆ เพื่อปรับใช้ในแต่ละสถานการณ์ของการควบคุม ฝูงชน
6. การใช้วิจาร์ณญาของตำรวจ ว่ามีที่มาอย่างไร มีที่ประ เภท และจะใช้วิจาร์ณญา แบบใด ในสถานกาณ์ใด ในการควบคุมฝูงชน
7. ความรู้เกี่ยวกับฝูงชน ว่ามีสาเหตุของการรวมตัวอย่างไร ปัจจัยใดที่สำคัญก่อให้เกิด การระบาดทางอารมณ์ จนก่อให้เกิดลักษณะพฤติกรรมฝูงชนขึ้น ฝูงชนเกิดขึ้นด้วยเหตุใด ความขัดแย้ง เป็นอย่างไร มีที่ชนิด ฝูงชนมีที่ประ เภท แต่ละประ เภทมีมูล เหตุของการ เข้ารวมฝูงชนอย่างไร

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมฝูงชนข้างต้นแล้ว จะพบว่า การควบคุม ฝูงชนกระทำไดยาก ในทางปฏิบัติต้องใช้ความพยายาม ความอดทนและความรู้ด้านต่างๆ มาประยุกต์ กันอย่างมาก แต่กระนั้นก็ยังพบว่าในหลายฯ สังคมก็ควบคุมได้ระดับหนึ่ง ซึ่งพบว่าการบาดเจ็บ ทำร้ายร่างกาย หรือถึงแก่ชีวิตและสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก และในบางขณะ บางสังคมยังก่อ ให้เกิดบาดแผลทางจิตใจในสังคมอีกด้วย สาเหตุสำคัญสืบ เนื่องมาจากธรรมชาติ เฉพาะของฝูงชน ที่เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด มีลักษณะก้าวร้าว รุนแรง เขิงทำลาย มีความหึง เกรียดและมีการระบาด ทางอารมณ์ จนสามารถมีอิทธิพลทำให้ขาด เหตุผล ไม่คำนึงถึงบรรทัดฐาน กฎหมาย กฎ กะเทศต่างๆ ของสังคมในยามปกติ ดังนั้นในบางประ เภทจึงมีการห้ามไม่ให้มีการชุมนุมกันเกิดว่า 2-3 คนขึ้นไป ในยามที่ประ เภทต้องการความสงบ

การควบคุมฝูงชน

การควบคุมฝูงชน สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังที่²⁵

1. การควบคุมโดยความต้องการทางอารมณ์ของสมาชิก (emotional needs of members)

การควบคุมโดยความต้องการทางอารมณ์ของสมาชิก หมายถึงสมาชิกที่เข้าร่วมในฝูงชน ทั้งนี้ เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับวิธีการของการประท้วงหรือเรียกร้องของฝูงชน หรือมองเห็นว่าการกระทำของฝูงชนนั้น กระทำไปเพื่อตนเอง เช่น การรวมเป็นฝูงชนแล้วมีการพูดกระตุ้นให้เกิดความภักดีต่อกลุ่ม เรียกร้องความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม แต่ถ้าไม่มีอารมณ์ร่วมก็จะอยู่รอบนอกดูเหตุการณ์อยู่ห่างๆ ในฝูงชนก็จะมีแต่แกนกลางพยายามดึงคน เข้าสู่ข้างใน เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องมียุทธวิธีเพื่อคัดโอกาสหรือทำตนเองให้เป็นอุปสรรคต่อการเกิดอารมณ์ร่วมของฝูงชน

2. การควบคุมโดยจารีตของสมาชิก (mores of the members)

ควบคุมโดยจารีตของสมาชิก ในพฤติกรรมฝูงชน อาจมีการเสนอแนะ เรียกร้องชักจูงในการกระทำพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งบางครั้งอาจขัดต่อจารีต ความเชื่อที่ผู้ร่วมฝูงชนนับถืออยู่ สมาชิกผู้ยึดมั่นก็จะไม่กระทำและนำตัวเองออกห่าง เช่น การรวมประชาทัณฑ์ การตำหนิเจ้าหน้าที่ การขว้างปาสิ่งของ การนัดหยุดงานของรัฐวิสาหกิจใหญ่

3. ผู้นำหรือหัวหน้าของฝูงชน (crowd leadership)

ผู้นำหรือหัวหน้าของฝูงชน โดยลักษณะความเป็นผู้นำจะมีอิทธิพลโดยตรงอย่างมากต่อการเกิดพฤติกรรมฝูงชน ตัวผู้นำที่มีศีลธรรม เข้าใจสถานการณ์จะสามารถหยุดฝูงชนที่ป่าคั่งลงได้ โดยการเตือนสติให้คิดถึงศาสนาหรือสิ่งที่ตนนับถือ เพราะในฝูงชนบางครั้งสถานการณ์มีความสับสน วุ่นวาย ฝูงชนอยู่ในความคับแค้นใจ และเนื่องจากฝูงชนไม่มีโครงสร้าง ไม่มีผู้นำล่วงหน้า การมีผู้นำจึงมีความสำคัญ ลักษณะผู้นำจะเกิดจากบุคคลที่ออกคำสั่งคนแรก มีลักษณะดี มั่นคง ฝูงชนก็จะยอมรับทันที

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

ลักษณะทั่วไปของผู้นำฝูงชน ได้แก่

- 1) การที่มีความสามารถ เข้ากับกลุ่มได้ดี มีบุคลิกดี พูดจาดี เหตุผล
- 2) สามารถสร้างความดีใจ เครียดและความกดดันทางอารมณ์ให้แกฝูงชนได้
- 3) เป็นผู้มีความสามารถในการ เสนอแนะแนวทางในยามคับขัน
- 4) เป็นผู้ตัดสินใจในขบวนการ กลุ่ม จึงมีความสำคัญมากต่อการที่จะขยายหรือสลาย

ฝูงชน

4. การควบคุมจากภายนอก (external control)

การควบคุมจากภายนอก ได้แก่ การควบคุมด้วยการพยายามดึงสิ่งยึดเหนี่ยว (loss of cohesion) เช่น การดึงตัวหัวหน้าออกไปก่อนจะรวมพลังกันแน่น พยายามแยกฝูงชน เป็นหน่วยย่อยๆ เพื่อลดการระบาดทางอารมณ์ สร้างความตกใจ หวาดวิตกในฝูงชนเพื่อจะได้แตก แยกและสลายตัว

ควบคุมโดยการเข้าแทรกแซง (intervention) เช่น การใช้กำลังตำรวจ ทหาร การแทรกแซงทางอารมณ์ไม่ให้เกิดอารมณ์ร่วม ด้วยการสร้างจุดสนใจหลายๆ จุด จนจิตวิทยา จากกลุ่มหมดพลังลง

ควบคุมไม่ให้ฝูงชนมีวัตถุประสงค์เดียว โดยการสร้างความสนใจต่างๆ เช่น ขาวลือ โฆษณาชวนเชื่อ เป็นต้น

การดำเนินการของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมฝูงชนและปราบจลาจล

1. การดำเนินการขั้นต้นในการควบคุมฝูงชนและปราบปรามจลาจล

การจลาจลนั้นมักจะไมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เจียบพลัน แต่จะมีลำดับขั้นตอนของการเกิดเหตุ ดังนี้

1.1 มีข้อขัดแย้งที่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขให้ลุล่วง เรียบร้อยไปได้ในทันที กลุ่มคนที่รู้สึกตัวว่าเสียเปรียบ ไม่ได้ได้รับความ เป็นธรรม หรือเห็นสิ่งที่ตนมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อาจรวมตัวกัน เป็นกลุ่มคนตั้งข้อ เรียกร้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ

1.2 การเรียกร้องของกลุ่มคนดังกล่าว อาจมีคนเห็นด้วยจำนวนมาก ซึ่งเหตุผล ในการเห็นด้วยอาจจะ เป็น เพราะตนเองมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วย หรือได้รับการปลุกระดมจนมี

ความเห็นคล้อยตามก็ได้ เมื่อคนที่เห็นด้วยจำนวนมากนั้น เข้ามารวมตัวกับกลุ่มคนที่เรียกธงทำให้
เพิ่มจำนวนมากขึ้น เรียกคนจำนวนมากนี้ว่า ผู้งชน

1.3 จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับข่าว ทำหน้าที่ประมวลข่าวสารที่ได้รับมา เสนอผู้บังคับ-
บัญชา โดยเฉพาะในข่าวเกี่ยวกับเหตุจลาจล เช่น ข่าวลือ ข่าวที่ได้มาจากการปฏิบัติการชุมชน
สัมพันธ์ ข่าวจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เคเบิลทีวี แฟลกซ์ โทรศัพท์
วิทยุสมัครเล่น เป็นต้น เมื่อมีข่าวซึ่งประมวลได้ความว่าอาจจะเกิดการรวมตัวของผู้งชนก่อการจลาจล
ได้ เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการสืบสวน จากข้อมูลที่ควรศึกษาโดยวัตถุประสงค์ในการสืบสวนนั้นกระทำ
เพื่อให้เกิดผลดังนี้

- 1) เข้าดำเนินการช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งของผู้งชนให้สำเร็จลุล่วง เพื่อให้
ผู้งชนคลายตัวเสียก่อนจะรวมตัวกันเป็นจำนวนมาก
- 2) เพื่อให้ผู้งชนที่รวมตัวกันรู้ตัวว่าการกระทำของเขานั้นอยู่ในสายตาของ
เจ้าหน้าที่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้งชนนั้นจะได้ไม่ลงมือกระทำผิดกฎหมาย
- 3) ถ้าไม่สามารถช่วยดำเนินการตามข้อ 1 ได้ก็จะเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด
ที่ได้มาจากการสืบสวน ไว้วางแผนเพื่อปราบปรามจลาจลต่อไป

2. ชนิดของผู้งชน

จะต้องสืบสวนให้ทราบว่าการชุมนุมของผู้งชนนั้น เป็นชนกลุ่มใด เช่น ถ้าเป็นชนชั้น
ผู้ใช้แรงงานคาดว่าน่าจะมี ความรุนแรง การเจรจาด้วยเหตุผลอาจไม่ได้รับการยอมรับจากผู้งชน
ผู้ใช้แรงงานนั้นมักจะให้ความ เชื่อถือในตัวผู้นำของเขาสูง แต่ถ้าผู้งชนที่ก่อความวุ่นวาย เป็นปัญญาชน
ในกลุ่มของเขาเองอาจกระทำการไม่รุนแรง แต่กลุ่มของคนพวกนี้มักจะมีความสามารถสูงในการใช้
ศิลปะการพูดจูงใจให้คนอื่นคล้อยตาม เห็นด้วย และสามารถรวมตัวกันจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นเหตุ
จลาจลใหญ่โตได้ การสลายผู้งชนนั้นอาจทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการพูด ซึ่งจะ
ต้องมีข้อมูล เหตุผลมาหักล้างทำลายความน่าเชื่อถือของผู้ปลุกระดม หรือใช้กำลังเจ้าหน้าที่
ประชาสัมพันธ์สกัดกั้นไม่ให้ผู้งชนมารวมตัวกัน ณ ที่ปลุกระดม

3. จำนวนของผู้งชนที่จะเข้าร่วมก่อความวุ่นวาย

ในขณะที่ทำการสืบสวนนี้ยังไม่มียุ้งชนมารวมตัวกันจริงๆ ฉะนั้นการศึกษาในข้อนี้จึง
เป็นการประมาณจากข้อมูลอื่นๆ เช่น สาเหตุที่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวข้องกับด้วยหรือไม่ ถ้าสาเหตุนั้น

มีคนจำนวนน้อยได้รับผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับอยู่ ก็น่าเชื่อว่าจะมีคนมารวมตัวกันจำนวนไม่มากนัก แต่ทั้งนี้ก็ต้องดูที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอาจมีสมัครพรรคพวกมาก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีความต้องการที่จะเอาชนะอย่างจริงจัง ประกอบทั้งตนเองมีอิทธิพลทางการเงินสูง ซึ่งอาจใช้จ่ายจางวานได้ ก็อาจมีฝูงชนมารวมตัวกันจำนวนมากก็ได้ ซึ่งในการแก้ปัญหาจำนวนของฝูงชนนั้น ถ้าปรากฏว่าสาเหตุที่ฝูงชนไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งเขาไม่สามารถแก้ไขโดยวิธีอื่นได้ ก็น่าเชื่อว่าฝูงชนคงจะมารวมตัวกันมาก โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถยับยั้งห้ามปรามได้ แต่ก็อาจร้องขอหรือแทรกตัวเข้าไป เป็นผู้นำกลุ่มย่อย คอยชักนำไปให้กระทำผิดกฎหมายได้

4. หัวหน้า

การสืบสวนหาตัวหัวหน้า นั้น เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความระมัดระวังพอสมควร เพราะหัวหน้าบางคนนั้นอาจปรากฏตัวอย่างเปิดเผย แสดงให้เห็นว่า เป็นหัวหน้า แต่บางครั้งหัวหน้า อาจเป็นนายทุนซุกกักอยู่เบื้องหลัง ส่วนผู้ที่ออกมาปรากฏตัวแสดงตนว่าเป็นหัวหน้าอาจเป็นหุ่นที่ถูกเชิดอยู่ก็ได้ หัวหน้านั้นมีความสำคัญมาก เพราะบางครั้งเมื่อคัดตัวหัวหน้าออกไป จะทำให้ฝูงชนขาดการส่งกำลังบำรุง อาจเลิกการชุมนุมกันก็ได้ และบางครั้งหัวหน้าอาจเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเชื่อถือมาก ถ้าหัวหน้าดังกล่าวนี้แสดงตนว่าเป็นผู้นำ ประชาชนที่ให้ความเชื่อถือก็จะมารวมตัวกันจำนวนมาก วิธีปฏิบัติในการสลายฝูงชน เมื่อรู้ตัวหัวหน้าแล้ว เจ้าหน้าที่อาจจับกุมเมื่อหัวหน้ากระทำผิดกฎหมาย เพื่อตัดโอกาสไม่ให้ดำเนินการปลุกระดมต่อ หรือส่งเจ้าหน้าที่ติดตามความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่จะก่อความวุ่นวายโดยเปิดเผยของเจ้าหน้าที่ จะทำให้หัวหน้าหวาดเกรง ไม่กล้ากระทำอะไรมาก อาจต้องเลิกล้มแผนการปลุกระดมก็ได้

5. ความประพฤติกของฝูงชนที่ก่อความวุ่นวาย

ในการรวมตัวของฝูงชนนั้น บางครั้งฝูงชนอาจต้องการเพียงแต่จะเรียกร้องให้แก้ไขสิ่งที่เขากำลังได้รับความเดือดร้อนอยู่เท่านั้น ไม่ได้ประสงค์จะก่อความวุ่นวาย ซึ่งกรณีนี้ฝูงชนก็จะรวมตัวกันโดยสงบ การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ก็เพียงแต่รักษาความสงบเรียบร้อยเท่านั้น แต่บางครั้งผู้นำของฝูงชนมีความประสงค์ให้เกิดความวุ่นวาย เพื่อประโยชน์อย่างอื่น จึงอาจปลุกระดมยั่วยุให้ฝูงชนเกิดอารมณ์โกรธแค้นบ้างก็ได้ หรือแม้แต่บางครั้งอาจไม่มีความประสงค์ถึงขั้นจะก่อเหตุวุ่นวาย แต่เพียงเพื่อต้องการให้ฝูงชนรวมตัวกันอยู่ต่อไป ก็อาจเลี้ยงสุรา หรือของมีเงินเมา ซึ่งเมื่อฝูงชนมีอาการเมามาก็จะไม่สามารถควบคุมสติยั้งคิด ก็จะก่อเหตุรุนแรงขึ้นได้ ฉะนั้นการสืบสวน

งานเรื่องนี้ เมื่อทราบว่ามีแนวโน้มว่าฝูงชนจะก่อเหตุรุนแรง จะต้องเตรียมกำลัง เครื่องมือ และยุทธวิธีที่จะรับมือกับฝูงชนที่ก่อเหตุ

6. ความรู้สึกของประชาชนทั่วไปที่มีต่อฝูงชนที่ก่อความไม่สงบ

ดังที่ได้กล่าวแต่แรกแล้วว่า ในการสืบสวนนั้นยังไม่มีเหตุฝูงชนรวมตัวกันจริงๆ ดังนั้น การสืบสวนในเรื่องนี้ จึงเป็นเรื่องที่ต้องคาดการณ์จากเหตุผล ที่น่าจะเป็นไปได้ แต่อาจใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มคนหลายอาชีพ หรือจากสื่อมวลชนที่ออกข่าวว่า เห็นด้วยหรือไม่กับการรวมตัวของฝูงชน เพราะส่วนใหญ่ประชาชนทั่วไปให้ความเชื่อถือกับการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เคเบิลทีวี หรือโทรทัศน์ข่าวต่างประเทศผ่านดาวเทียม และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการคาดการณ์ความรู้สึกของประชาชนก็คือสาเหตุ เพราะถ้าสาเหตุเป็นเรื่องของผลประโยชน์คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเป็นเรื่องอยู่ในวงจำกัดพวกใดพวกหนึ่งก็ตาม ประชาชนทั่วไปมักไม่ให้ความสนใจและมักจะมองว่าการรวมตัวของฝูงชน เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง และไม่เห็นด้วยแต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเรื่องนั้นเป็นสาเหตุที่กระทบกระเทือนต่อคนส่วนใหญ่ หรือเห็นว่าเป็นเรื่องของการข่มเหงรังแกผู้ที่ด้อยกว่าแล้ว ประชาชนก็จะมองว่าเป็นเรื่องสมควรที่มีการรวมตัวของฝูงชน และอาจเข้าร่วมสนับสนุนด้วย ความรู้สึกของประชาชนทั่วไปว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับฝูงชนนี้มีความสำคัญมาก เพราะถ้าประชาชนทั่วไปเห็นด้วยกับฝูงชน แต่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการปราบปรามฝูงชนอย่างเฉียบขาด ก็อาจทำให้ประชาชนทั่วไป เข้าร่วมกับฝูงชนต่อต้านเจ้าหน้าที่

7. สถานที่ที่จะมีการก่อความวุ่นวาย

การศึกษาสถานที่นี้แบ่งสถานที่ที่จะต้องศึกษาออกเป็น 3 สถานที่คือ

7.1 สถานที่รวมตัว จะต้องศึกษาและจัดทำแผนที่สถานที่นี้ แบ่งสถานที่ที่จะต้องรวมตัว ซึ่งอาจปิดกั้นเส้นทางไม่ให้ฝูงชนมารวมตัวกัน หรืออาจจัดให้มีการกระทำหรือแสดงอย่างอื่นห่างจากที่รวมตัวกันเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจฝูงชน

7.2 สถานที่ที่เป็นเส้นทางฝูงชน เมื่อฝูงชนรวมตัวกันแล้ว อาจเดินทางไปยังเป้าหมาย การเดินทางไปนั้น เส้นทางที่จะผ่านต้องศึกษาว่าเป็นเส้นทางอันตราย เป็นที่ตั้งของปั๊มน้ำมัน ร้านขายสุรา ร้านจำหน่ายอาวุธ ปืน มีด วัตถุระเบิดหรือไม่ ซึ่งอาจจำเป็นต้องปิดกั้นเส้นทางอันตรายให้ฝูงชนอ้อมไปยังเป้าหมายโดยไม่ให้ผ่านเส้นทางอันตรายดังกล่าว

7.3 สถานที่เป้าหมาย คือจุดมุ่งหมายที่ฝูงชนจะเดินทางไปหา ต้องศึกษาว่ามี

จุดอ่อนในการเข้าหรือโจมตีที่คาดไม่ถึง เป็นที่เก็บเชื้อเพลิงหรือทรัพย์สินที่มีค่า ซึ่งจะต้องจัดหาให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างเข้มแข็ง ในกรณีจำเป็นอาจต้องเคลื่อนย้ายวัตถุดิบตราหรือทรัพย์สินที่มีค่าออกจากสถานที่เข้าหมาย

การวางแผนปราบปรามจลาจล

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า เมื่อมีเค้าวาจะเกิดเหตุการณ์ฝูงชนก่อความวุ่นวาย เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงระหว่างที่ดำเนินการสืบสวนอยู่ก็จะต้องดำเนินการสลายฝูงชนควบคู่ไปด้วย แต่ถ้าเกินความสามารถไม่อาจสลายฝูงชนได้ ก็ให้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสืบสวนทั้งหมดส่งให้กองอำนวยการวางแผนการปราบปรามจลาจลต่อไป

ขั้นตอนของการปราบปรามจลาจล

1. กำหนดตัวผู้สั่งการในการปราบปราม

โดยปกติผู้มีหน้าที่สั่งการน่าจะเป็น หัวหน้าหน่วยปราบปรามจลาจล แต่บางครั้งเหตุที่ฝูงชนก่อความวุ่นวายอาจเป็นเหตุใหญ่โตที่จำเป็นต้องใช้กำลังเจ้าหน้าที่หลายหน่วยมาร่วมปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูง จะต้องกำหนดตัวผู้สั่งการให้แน่ชัดลงไป มิฉะนั้นถ้าแต่ละหน่วยสั่งกันเองก็จะเป็นการรวมกำลังปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่อย่างน้อยผู้สั่งการก็ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 เป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยกำลังหลักที่ใช้ปฏิบัติ เพราะถ้าใช้ผู้บังคับบัญชาจากที่อื่น แม้จะมีความสามารถในการปฏิบัติก็จริง แต่ในห้วงระยะเวลาสั้นๆ ที่เขามาร่วมปฏิบัติกับกองกำลัง อาจมีความคลางแคลงใจ และไม่สู้จะให้ความเชื่อถือในความสมารถอันอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่มีความเต็มใจนักก็ได้

1.2 มีความรู้ในยุทธวิธีการปราบปรามจลาจล การปราบปรามจลาจลนั้นถึงแม้ผู้ร่วมตัวกันก่อการจลาจลเป็นผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายก็ตาม แต่ยังไม่ถึงกับถือได้ว่าผู้ร่วมก่อการจลาจลเป็นอาชญากร การปฏิบัติต่อฝูงชนเหล่านี้ จำเป็นต้องศึกษาทั้งกฎหมาย สภาพสังคมและจิตวิทยามวลชน และจำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีการเข้าดำเนินการอย่างละม่อม ไม่ได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง เด็ดขาดเพียงอย่างเดียว ฉะนั้นผู้ที่สั่งการจะต้องมีความรู้ในสิ่งดังกล่าวข้างต้น เพราะถ้าใช้คนที่ไม่มีความรู้ด้านนี้ เข้าปฏิบัติแล้วอาจทำให้เหตุการณ์ไม่สงบลงหรืออาจลุกลาม เกิดความเสียหายมากขึ้นได้

1.3 เป็นผู้ที่ทราบสถานการณ์มาตั้งแต่ต้น ผู้สังเกตควรจะได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับตั้งแต่แรก เพราะในการปฏิบัติแม้จะมีแผนที่ปฏิบัติก็ตาม แต่บางครั้งมีเหตุการณ์พลิกผันไม่ เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ จำเป็นต้องตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยฉับพลันทันที ผู้ที่ติดตามสถานการณ์มาตั้งแต่แรกย่อมมีโอกาสที่จะใช้วิจารณ์แผนแก้ไขปัญหายเฉพาะหน้าได้ดี และถูกต้องกว่าผู้ที่ไม่ทราบ เบื้องหลังของ เรื่องที่เกิดขึ้นตั้งแต่แรก

2. จัดตั้งกองอำนวยการทำแผนที่ที่เกิดเหตุและวางแผนปราบปรามจลาจล

การจัดตั้งกองอำนวยการ เป็นสิ่งจำเป็นมาก ที่จะ เป็นที่รวมของข้อมูลข่าวสาร และเป็นที่ดำเนินการวางแผน หรือใช้ เป็นสำนักงานสั่งการของผู้บังคับบัญชาชั้นสูงได้ สถานที่ตั้งของ กองอำนวยการควร เป็นสถานที่ปกปิดหรืออยู่ในสถานที่ปลอดภัย เพราะจาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการ ก่อการจลาจล ผู้ชนมักมุ่งที่จะ เข้าทำลายกองอำนวยการ ซึ่งถ้ากองอำนวยการตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่ ปลอดภัย เจ้าหน้าที่ข่าวสาร เจ้าหน้าที่วางแผน หรือผู้บังคับบัญชาที่ร่วมปฏิบัติงานในกองอำนวยการจะ ขาดสมรรถนะในการทำงาน ซึ่งอาจทำให้การอำนวยการล้มเหลวก็ได้

กองอำนวยการไม่ควรตั้งอยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ฝูงชนจะมุ่งหน้าไปหา เพราะถ้าฝูงชนก่อการจลาจลทำลายที่เกิดเหตุซึ่งเป็น เป้าหมาย กองอำนวยการก็จะพลอยถูกทำลาย ไปด้วย แต่กองอำนวยการก็ไม่ควรอยู่ห่างไกลจากที่เกิดเหตุมากนัก เพราะอาจไม่สะดวกแก่การ ส่งข่าวสาร เข้าไปที่กองอำนวยการ เป็นเหตุให้กองอำนวยการได้รับข่าวที่ไม่ เป็นข่าวที่ปัจจุบันทันที และการสั่งการก็อาจไม่สะดวก รวดเร็ว ดังนั้นกองอำนวยการจึงควรตั้งอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจซ่อนเร้นอยู่ในอาคารร้านค้าของเอกชน หรืออาจซ่อนอยู่ในรถตู้ของสื่อมวลชนที่มี เครื่องหมาย สื่อมวลชนก็ได้

การทำแผนที่ที่เกิดเหตุ นั้น หมายความว่ารวมถึงบริเวณที่เกิดเหตุโดยรอบ เพื่อใช้ในการ วางแผนส่งกำลัง เจ้าหน้าที่ เข้ามายังที่เกิดเหตุได้สะดวกรวดเร็ว วางแผนปิดกั้นไม่ให้ฝูงชน ผ่านพื้นที่ต้องห้ามหรือพื้นที่อันตราย และการวางแผนใช้กำลัง เจ้าหน้าที่ ผลักดันให้ฝูงชนหลบหนีสลายตัว ไปตามทิศทางใดบ้าง

การวางแผนปราบปรามจลาจลนั้น ต้องกระทำโดยทีมงาน เจ้าหน้าที่โดยใช้ข้อมูล จากการสืบสวน ข้อควรศึกษา และข้อมูลปัจจุบันจาก เจ้าหน้าที่ที่ปะปนอยู่กับฝูงชนที่กำบังก่อ เหตุวุ่นวาย และข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ ข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ประสานงานกับรัฐบาล เพื่อทราบนโยบาย

ในการเข้าดำเนินการจากรัฐบาล นอกจากนั้นยังต้องใช้ข้อมูลจากทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ด้วย เช่น ทราบว่าเจ้าหน้าที่มีกำลังมากน้อยเพียงใด มีขีดความสามารถสูงเพียงใด อาวุธและอุปกรณ์พร้อมอย่างไร เป็นต้น สิ่งที่ต้องคำนึงให้มากในทางวิชาการสำหรับในการวางแผนคือ ข้อมูลจากข้อควรศึกษาในหัวข้อความรู้สึกรวมของประชาชนทั่วไปที่มีต่อผู้ชนที่ก่อความไม่สงบ เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนว่าจะใช้หลักนิติศาสตร์หรือหลักรัฐศาสตร์ในการเข้าดำเนินการกับผู้ชนนั้น เพราะการใช้หลักนิติศาสตร์หรือหลักรัฐศาสตร์ ก็จะมีข้อดีข้อเสียในตัวของมันเอง ถ้าดำเนินการผิดพลาดอาจเกิดความเสียหายได้ เช่น ยกตัวอย่างการใช้หลักนิติศาสตร์เพียงอย่างเดียว ใช้ในกรณีที่ประชาชนทั่วไปไม่เห็นด้วยกับผู้ชน ผลดีก็คือทำให้ประชาชนทั่วไปเคารพ เชื่อฟังกฎหมายไม่กล้ากระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะเห็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด แต่ผลเสียก็คือ อาจมีการต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และอาจทำให้เหตุการณ์ลุกลามใหญ่โตได้ ถ้าใช้หลักรัฐศาสตร์เพียงอย่างเดียวในกรณีที่ประชาชนทั่วไปเห็นด้วยกับผู้ชน คือใช้ความระมัดระวังเข้าหากัน ยอมละเว้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อต้องการให้เกิดความสงบเรียบร้อย จะเกิดผลดีคือเหตุการณ์จะสงบเรียบร้อยได้ แต่ผลเสียคือคนอื่นอาจถือ เป็นเยี่ยงอย่างที่จะก่อความวุ่นวายได้โดยไม่ต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย และบางครั้งอาจสร้างความลำบากกับเจ้าหน้าที่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ถูกกล่าวหาว่าละเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่²⁶ เจ้าหน้าที่จะย้อนกลับไปดำเนินการกับผู้กระทำผิดก็ไม่ได้แล้ว เนื่องจากคดีอาจขาดอายุความแล้วก็ได้ ดังนั้นการปฏิบัติอาจต้องใช้ทั้งหลักนิติศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์ผสมกันไป เช่น กับผู้ชนบางคนไว้เป็นพยานและดำเนินการกับผู้ก่อการหรือหัวหน้าโดยเฉียบขาด เป็นต้น ส่วนในทางปฏิบัติ การที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการในการปราบปราม จลาจลจะต้องฟังนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นเป็นหลักว่า มีนโยบายจะให้ดำเนินการกับผู้ชนที่ก่อความวุ่นวายอย่างไร

3. จัดเจ้าหน้าที่ออกปะปนกับผู้ชนที่ก่อความวุ่นวาย

หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามข้อนี้ จะต้องหาข่าวจากผู้ชนส่งให้กองอำนวยการใช้วางแผนปราบปรามจลาจล การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่จะต้องแต่งกายและประพฤติตนให้เหมาะสม

²⁶ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157.

กลมกลืนกับฝูงชน โดยพยายามแทรกตัวให้มีโอกาสใกล้ชิดรับทราบข่าวสารจากฝ่ายหัวหน้าของฝูงชนว่าจะปฏิบัติกรอย่างไร เจ้าหน้าที่จึงต้องอาพรางตนเองให้แนบเนียน เพราะถ้าถูกจับได้จากฝ่ายฝูงชน เจ้าหน้าที่อาจได้รับอันตราย หรือฝ่ายหัวหน้าของฝูงชนอาจทำเป็นแกล้งไม่รู้เท่าทัน แต่แกล้งบอกข่าวการวางแผนของฝูงชนอย่างผิดๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ที่ปะปนฝูงชนลงข่าวที่ได้รับผิดๆ กลับมาที่กองอำนวยการ ก็ทำให้การวางแผนของกองอำนวยการผิดพลาดได้ ข้อที่น่าสังเกตในการก่อการจลาจลนั้น บรรดาผู้เป็นหัวหน้ามักจะได้ดำเนินการปรึกษาหารือวางแผนกันมาในสถานที่ที่มีเฉพาะกลุ่มหัวหน้าเรียบร้อยไปแล้ว จะไม่มาวางแผนซ้ำท่ามกลางฝูงชนอีก ฉะนั้นข่าวที่ได้รับว่ามีการวางแผนกันต่อหน้าฝูงชน จึงอาจเป็นแผนลวงให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่เข้าใจผิดก็ได้

4. จัดเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์

เจ้าหน้าที่สังเกตการณ์จะทำหน้าที่เฝ้าสังเกตความเคลื่อนไหวของฝูงชนตามจุดต่างๆ บนที่สูง ทั้งรายงานความเคลื่อนไหวและจำนวนของฝูงชน เข้าไปที่กองอำนวยการ เพื่อวางแผนปราบปรามจลาจล และทำหน้าที่ป้องกันการลอบโจมตีของฝ่ายตรงข้ามหรือมือที่สาม ซึ่งอยู่บนที่สูงที่อาจโจมตีทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝูงชนได้ เพื่อให้เกิดการเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน การแต่งกายของเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ต้องแต่งเครื่องแบบเรียบร้อย เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ข้างล่างเข้าใจผิดว่าเป็นฝ่ายตรงข้าม อุปกรณ์และอาวุธประจำการ ได้แก่ วิทยุรับส่งติดต่อกองอำนวยการ กล้องส่องทางไกล และอาวุธปืนเอ็ม 16 เพื่อใช้ป้องกันขัดขวางไม่ให้เจ้าหน้าที่ถูกลอบโจมตี

5. ติดต่อประสานงานหน่วยเกี่ยวข้องที่อาจต้องขอความช่วยเหลือในการประสานงาน

หน่วยที่อาจต้องขอความช่วยเหลือ เช่น หน่วยกำลัง หน่วยโรงเรียนตำรวจ หน่วยกองกำลังตำรวจ หน่วยสารวัตรทหารทั้งสามเหล่าทัพ หน่วยดับเพลิง หรือหน่วยไฟฟ้า เป็นต้น การประสานงานจะต้องมีการวางแผนประสานงานไว้ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุว่าในกรณีจะขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานนั้นๆ จะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะได้รับความสะดวก โดยดำเนินการประสานงานทั้งด้านตรงและด้านข้าง เพราะถ้ารอให้เกิดเหตุรุนแรงขึ้นมาเสียก่อน จึงดำเนินการร้องขอความช่วยเหลือทันที โดยไม่ได้ประสานงานกันไว้ก่อน อาจไม่ได้รับการช่วยเหลือเต็มที่หรือรวดเร็วเท่าที่ต้องการ

6. จัดเตรียมอาวุธและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องไว้ใช้

ในการตั้งหน่วยปราบจลาจลนั้นต้องมีอาวุธและอุปกรณ์ในการปราบจลาจลที่จำเป็น

เช่น กระบอง หมวกกันกระแทก โส้ แก๊สหน้าตา และอาวุธปืน แม้ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะไม่ได้ใช้งาน งานปราบจลาจล แต่ถ้าเก็บรักษาไว้นานๆ ก็จะมีชำรุดเสื่อมสภาพหมดอายุใช้งานได้ การเตรียมการในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องเตรียมอาวุธและอุปกรณ์ให้ผู้นานสภาพใช้การได้คืออยู่ตลอดเวลา ของสิ่งใดเสื่อมสภาพหรือหมดอายุใช้งาน ก็ควรจำหน่ายขอเบิกใหม่ทดแทนได้ และการเตรียมอุปกรณ์ควรจะมีจำนวนมากกว่าเจ้าหน้าที่ เพราะขณะปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปรามจลาจล ถ้ามีการชำรุดเสียหายในขณะเกิดเหตุ จะได้มีสับเปลี่ยนได้ทันเวลาที่ การที่จะรอให้เกิดเหตุเสียก่อนแล้วจึงจัดเตรียมอาวุธและอุปกรณ์นั้นอาจไม่ทันการ เนื่องจากอาวุธและอุปกรณ์บางชนิด แม้มีเงินพร้อมจะซื้อได้แต่สิ่งของเหล่านี้ก็ไม่มีวางจำหน่ายในท้องตลาด เช่น วิทยุรับส่ง ปืนยิงแก๊สหน้าตา ระเบิดหน้าตา หรือกระบอง เป็นต้น

7. จัดเจ้าหน้าที่ถ่ายภาพในที่เกิดเหตุขึ้น

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะผันแปร เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา บางครั้งจะมีบุคคลกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นให้เราเห็นเพียง 2-3 นาที แล้วเหตุการณ์นั้นจะไม่เกิดซ้ำอีก แม้ภายหลังจะมีการจับกุมบุคคลนั้นได้ และเรายืนยันว่าเจ้าหน้าที่ได้ แต่ศาลอาจไม่เชื่อเพราะมีเวลาเห็นหน้าบุคคลนั้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การถ่ายภาพในที่เกิดเหตุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดได้ การถ่ายภาพควรถ่ายภาพนิ่งและภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ โดยให้เจ้าหน้าที่หลายคนถ่ายในหลายมุม และบันทึกภาพเหตุการณ์อย่างละเอียด ทุกขั้นตอนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะจากภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่วางแผนจะสามารถประเมินสถานการณ์ได้อย่างถูกต้อง และทราบว่าผู้ใด เป็นผู้มีความท้ออย่างไรในการจลาจล เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนปราบปราม นอกจากนี้หลังเกิดเหตุแล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการยังสามารถนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง และวิวัฒนาการของการจลาจล เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรการป้องกันและปราบปรามจลาจลให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาด้วย

8. จัดเจ้าหน้าที่พยาบาล

การจัดเตรียมการในข้อนี้หมายถึงความรวมถึงการจัดให้มี เครื่องช่วยชีวิต เครื่องมือปฐมพยาบาลพร้อมเจ้าหน้าที่รวมอยู่กับชุด เจ้าหน้าที่ที่เข้าดำเนินการควบคุมฝูงชนและรวมถึงการจัดยานพาหนะ เช่น รถ เรือ เครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ สำหรับนำผู้บาดเจ็บส่งสถานพยาบาล และให้มีการประสานงานโรงพยาบาลใกล้ เคียงให้เตรียมห้องฉุกเฉินและ เครื่องช่วยชีวิตให้พร้อมไว้

การเน้นความสำคัญของเจ้าหน้าที่ตามข้อนี้ เนื่องจากจะได้รับประโยชน์อย่างมากมาจากการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่พยาบาล ดังนี้

8.1 ช่วยลดอันตรายซึ่งเกิดกับเจ้าหน้าที่ แทนที่จะได้รับอันตรายหนักถึงขั้นเสียชีวิตก็อาจเพียงบาดเจ็บเท่านั้น หรือแทนที่จะได้รับบาดเจ็บสาหัสก็ได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

8.2 เป็นขวัญและกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้รับบาดเจ็บ เมื่อเห็นเพื่อนของตนบาดเจ็บ ได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้องและปลอดภัยจากเจ้าหน้าที่ ก็จะทำให้ขวัญกำลังใจของผู้ที่ไม่ได้รับบาดเจ็บดีขึ้นด้วย

8.3 การปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ และฝูงชนอาจมีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย เจ้าหน้าที่พยาบาลต้องปฏิบัติตามจรรยาแพทย์ ทำการรักษาให้ทั้งสองฝ่ายที่บาดเจ็บโดยไม่เลือกปฏิบัติ การกระทำเช่นนี้ จะช่วยลดแรงกดดันจากฝูงชน ทำให้ไม่ต้องการปะทะทำร้ายเจ้าหน้าที่

สำหรับในส่วนของแผนการปฏิบัติ เกี่ยวกับการควบคุมฝูงชน เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมืองเกิดขึ้น กรมตำรวจได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติไว้โดยละเอียด โดยได้กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติไว้ ตามแผนรักษาความสงบของกรมตำรวจ (กรกฎ/35)²⁷

และในส่วนของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ก็ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อรองรับการปฏิบัติตามแผนรักษาความสงบของกรมตำรวจ (กรกฎ/35) ไว้ ตามแผนปฏิบัติการที่ 36 หรือแผนพิทักษ์ 36 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการควบคุมฝูงชนไว้ด้วยเช่นกัน²⁸

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁷กรมตำรวจ, "แผนรักษาความสงบของกรมตำรวจ (กรกฎ/35)," 2535.

(อัคสาเนา)

²⁸กองบัญชาการตำรวจนครบาล, "แผนปฏิบัติการที่ 36 (พิทักษ์ 36)," 2536.

(อัคสาเนา)